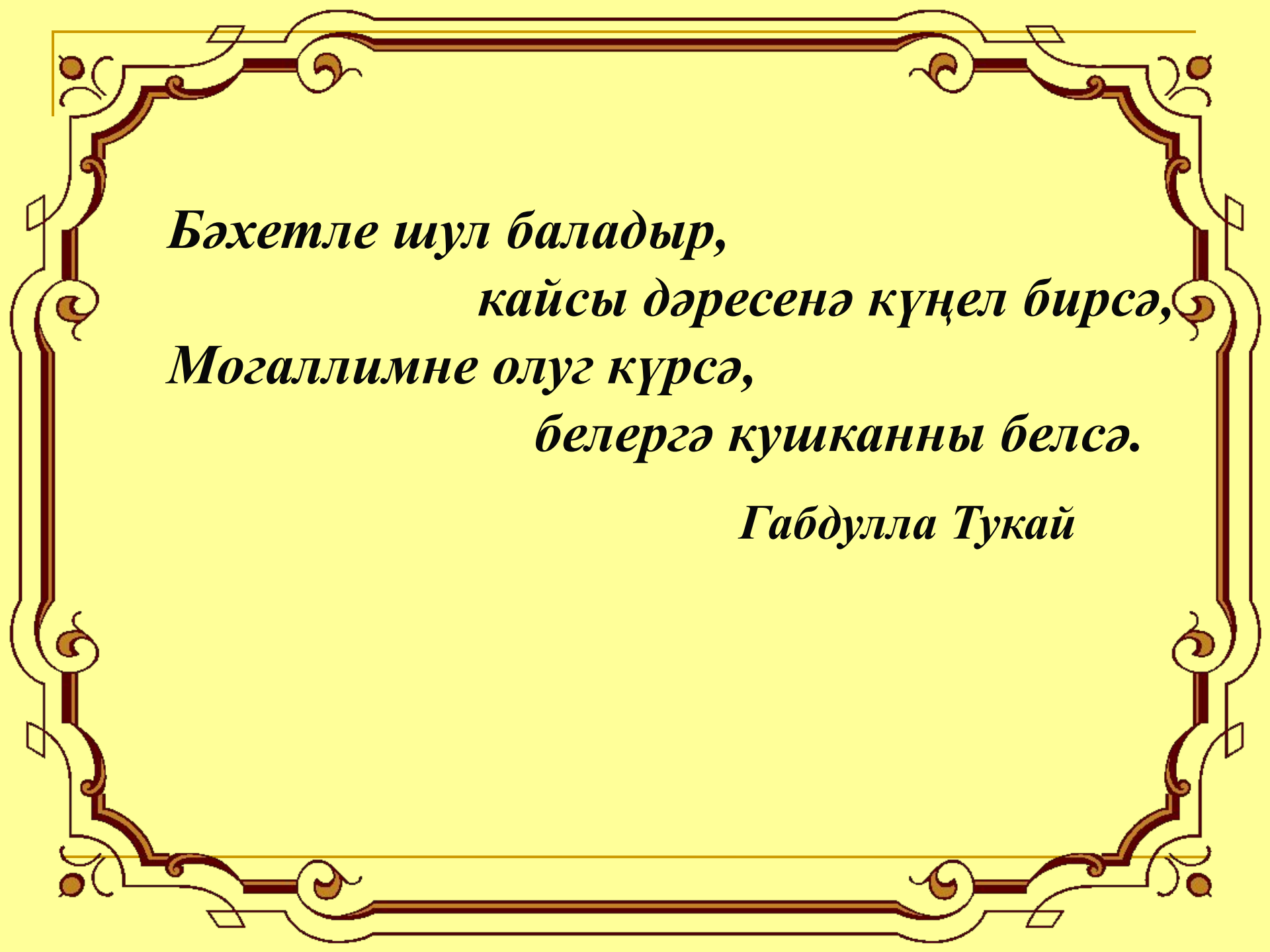

*Агач өслегенә декоратив
бизәкләр төшерү*

5-6 класс

Укытучы: Ә.Р. Шаймарданов

2009-2010 уку елы

*Бәхетле шул баладыр,
кайсы дәресенә күңел бирсә,
Моголлимне олуг күрсә,
белергә кушканны белсә.*

Габдулла Тукай

*Агачны нәфис сәнгать әсәре
итеп эшкәртүнең 3 төре бар:*

- 1) Агачка рәсемнәрне буяу, лаклар ярдәмендә төшерү (роспись).*
- 2) Агачка кисеп бизәк төшерү (резьба).*
- 3) Агачны көйдереп бизәк төшерү (выжигание).*

*Һәр эшнең дә җәае бар,
ботканың да мае бар,
дәресең максаты бар.*

- *1. Әзер эшләнмәләргә бизәк төшерегә өйрәнү, татар халкының орнаменты белән танышу.*
- *2. Технологик карта белән эшне камилләштерү.*
- *3. Татар халкы сәнгатенә махәббәт хисе уяту, төгәллек, хезмәт сөючәнлек, бер-береңгә хөрмәт, үз хезмәтеңә карата горурлык хисе тәрбияләү.*

Куркынычсызлык кагыйдаларе

- 1. Мастерскаяга укытучы рөхсәте белән керергә.
- 2. Дрельне верстагга куйганда боравын үзеңнән читкә каратырга.
- 3. Урманда йөргәндә агач аудару зонасында йөрергә ярый.
- 4. Эш урынында артык кирәксез әйберләрне тотмаска.
- 5. Кискеч кораллар белән сак эш итәргә.
- 6. Эш беткәч верстакны щетка белән чистартырга.
- 7. Укытучы рөхсәтеннән башка станокны кабызыгыз.
- 8. Такта кискәндә сул кулны пычкы полотносына якин тотарга.
- 9. Пычкыны верстагга куйганда үткен ягын үзеннән читкә карат.
- 10. Чүкеч белән эшләүче кеше артында тормаска.
- 11. Төзек сапланган чүкеч белән эш итәргә.

Куркынычсызлык кагыйдаларе

- 1. Мастерскаяга укытучы рөхсәте белән керергә.
- 2. Дрельне верстагга куйганда боравын үзеңнән читкә каратырга.
- 3. Урманда йөргәндә агач аудару зонасында йөрергә ярый.
- 4. Эш урынында артык кирәксез әйберләргә тотмаска.
- 5. Кискеч кораллар белән сак эш итәргә.
- 6. Эш беткәч верстакны щетка белән чистартырга.
- 7. Укытучы рөхсәтеннән башка станокны кабызыгыз.
- 8. Такта кискәндә сул кулны пычки полотнасына якин тотарга.
- 9. Пыккыны верстагга куйганда үткен ягын үзеннән читкә карат.
- 10. Чүкеч белән эшләүче кеше артында тормаска.
- 11. Төзек сапланган чүкеч белән эш итәргә.

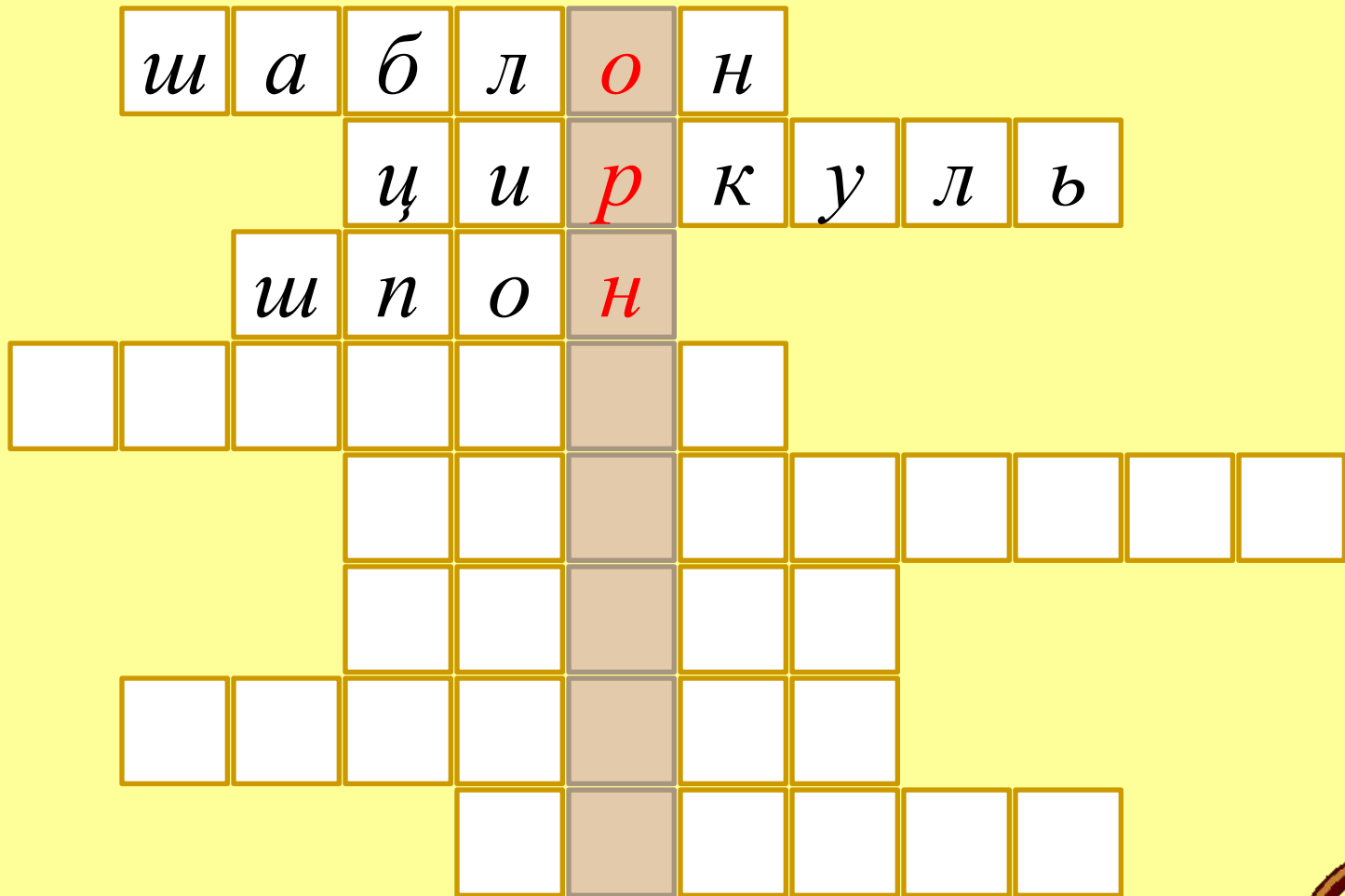
Куркынычсызлык кагыйдаларе

- 1. Мастерскаяга укытучы рөхсәте белән керергә.
- 2. Дрельне верстагга куйганда боравын үзеңнән читкә каратырга.
- 3. Урманда йөргәндә агач аудару зонасында йөрергә ярый.
- 4. Эш урынында артык кирәксез әйберләрне тотмаска.
- 5. Кискеч кораллар белән сак эш итәргә.
- 6. Эш беткәч верстакны щетка белән чистартырга.
- 7. Укытучы рөхсәтеннән башка станокны кабызыгыз.
- 8. Такта кискәндә сул кулны пычки полотнасына якин тотарга.
- 9. Пыккыны верстагга куйганда үткен ягын үзеннән читкә карат.
- 10. Чүкеч белән эшләүче кеше артында тормаска.
- 11. Төзек сапланган чүкеч белән эш итәргә.

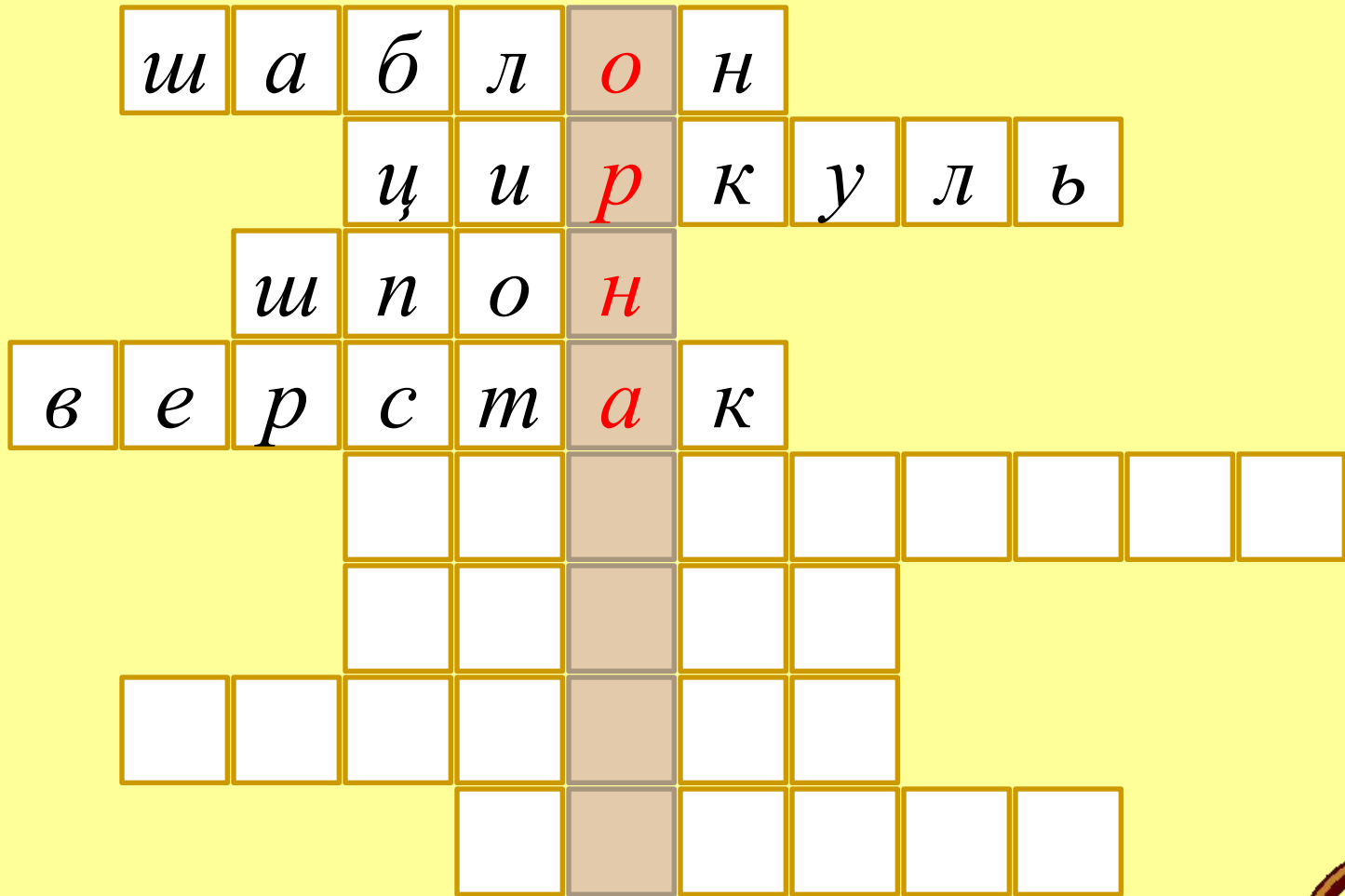
Куркынычсызлык кагыйдаларе

- 1. Мастерскаяга укытучы рөхсәте белән керергә.
- 2. Дрельне верстагга куйганда боравын үзеңнән читкә каратырга.
- 3. Урманда йөргәндә агач аудару зонасында йөрергә ярый.
- 4. Эш урынында артык кирәксез әйберләргә тотмаска.
- 5. Кискеч кораллар белән сак эш итәргә.
- 6. Эш беткәч верстакны щетка белән чистартырга.
- 7. Укытучы рөхсәтеннән башка станокны кабызыгыз.
- 8. Такта кискәндә сул кулны пычки полотнасына якин тотарга.
- 9. Пыккыны верстакка куйганда үткен ягын үзеннән читкә карат.
- 10. Чүкеч белән эшләүче кеше артында тормаска.
- 11. Төзек сапланган чүкеч белән эш итәргә.

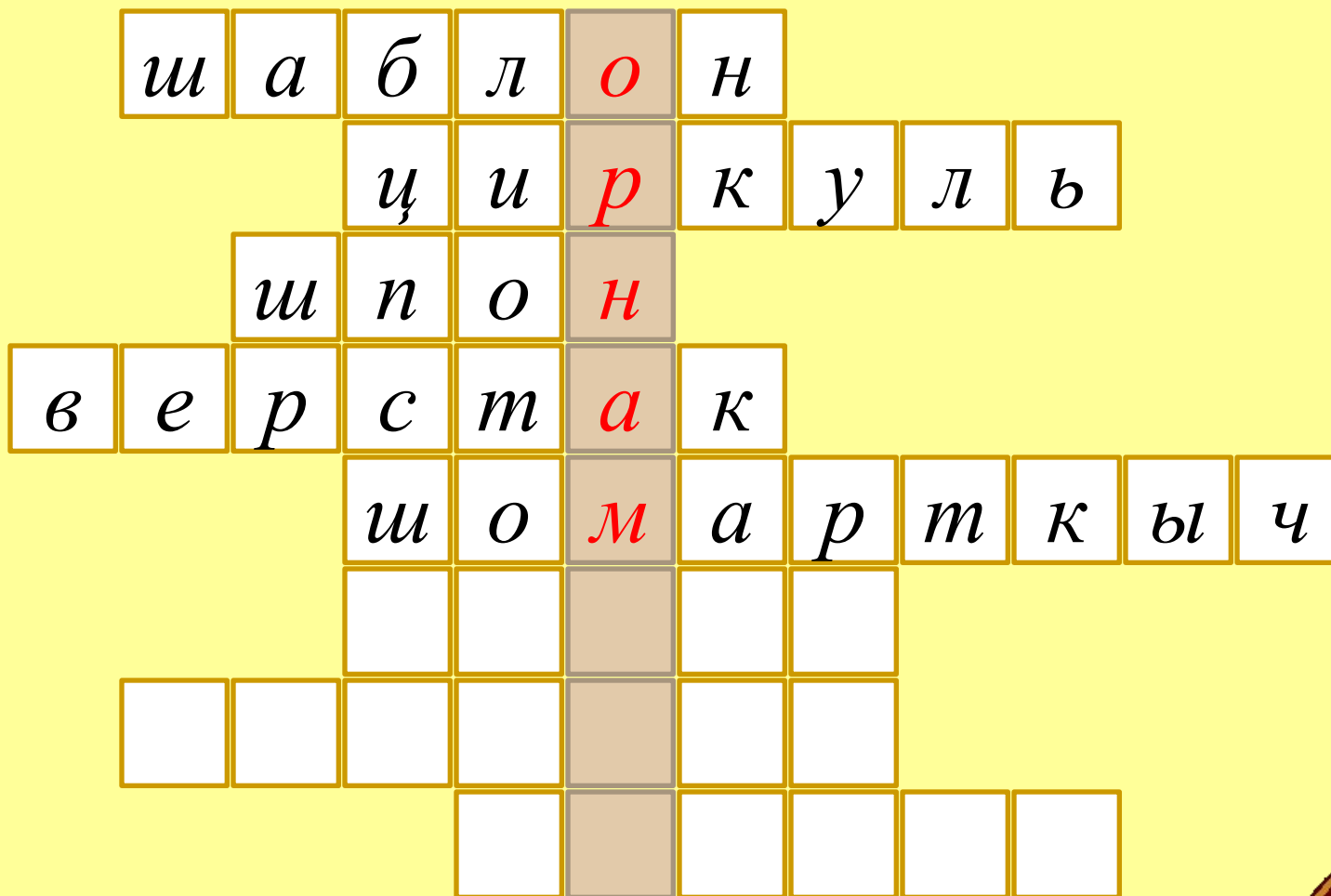
Дөнья тулы гыйлем, башыңда калганы белем.

Дөнья тулы гыйлем, башыңда калганы белем.

Дөнья тулы гыйлем, башыңда калганы белем.

Дөнья тулы гыйлем, башыңда калганы белем.

ш а б л о н

ц и р к у л ь

ш п о н

в е р с т а к

ш о м а р т к ы ч

д р е л ь

Дөнья тулы гыйлем, башыңда калганы белем.

ш а б л о н

ц и р к у л ь

ш п о н

в е р с т а к

ш о м а р т к ы ч

д р е л ь

р у б а н о к

Дөнья тулы гыйлем, башыңда калганы белем.

ш а б л о н

ц и р к у л ь

ш п о н

в е р с т а к

ш о м а р т к ы ч

д р е л ь

р у б а н о к

с т о л я р

Нәрсә ул орнамент?

- *Орнамент – ул билгеле бер тәртиптә, ритмда кабатланган рәсемнәр яки сызымнар. “Орнамент “ – сүзе латын теленнән тәрҗемә иткәндә “ornamentum” бизәк дигәнне аңлата.*
- *Орнамент бизәкләре сызымнардан, геометрик фигуралардан, яфраклардан, чәчәкләрдән, эҗиләк эҗимешләрдән, кош һәм хайван рәсемнәреннән тора.*
- *Орнамент кешенең барлык уй-кичерешләрен, рухи халәтен чагылдырырга сәләтле. Халыкның сабырлык һәм күркәмлек, зәвыклылык һәм нәзакәтьлелек, эчке тоемлау һәм рухи тынычлык кебек сыйфатларны ачып бирә.*

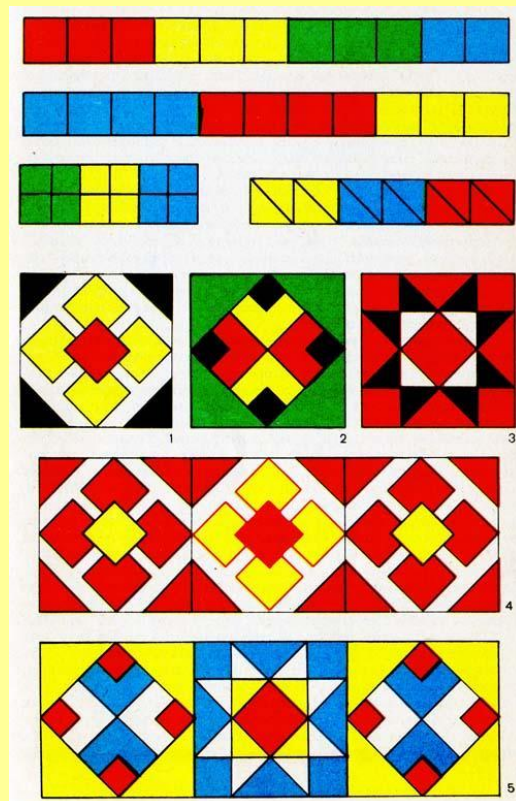
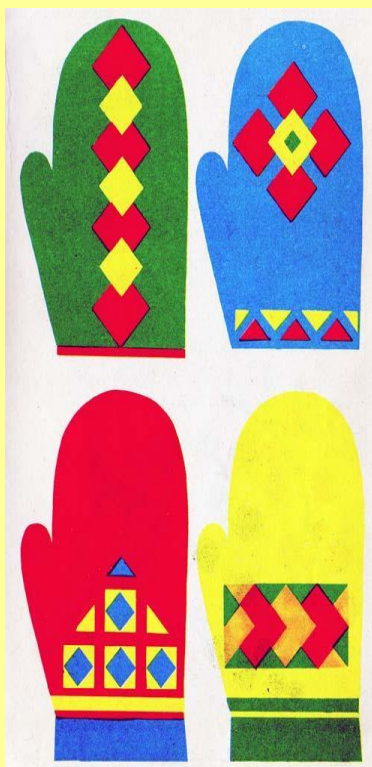
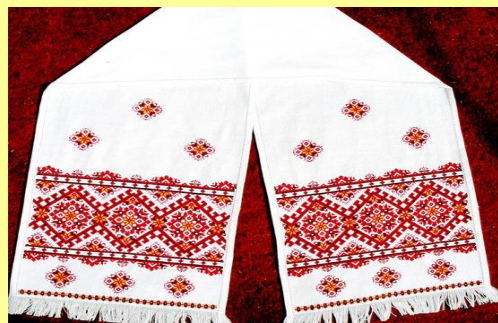
Орнамент төрләре

Чәчәк үсемлек бизәкле орнамент

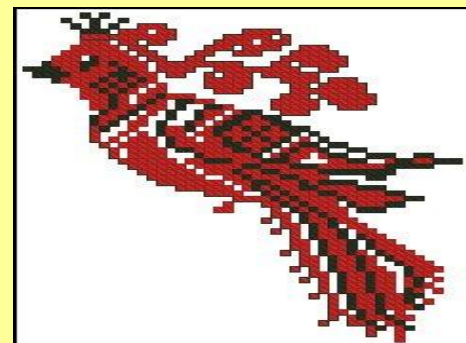
Орнамент төрләре

Геометрик бизәкле орнамент

Орнамент төрләрә

Кош, жәнлек бизәкле орнамент

*Татар халкының сәнгати иңсаты
шулкадәр чиксез, әлеге орнамент
төрләре бай мирас булып буыннан
буынга күчеп бүгенге көнгә килеп
жәиткәннәр.*

*Чиккән сөлгеләр, ашъяулыклар,
кульъяулыклар, калфак-түбәтәйләр,
итек-читекләр – һәрберсе күз явын
алырлык сәнгать әсәре.*

Халык жәдүһәрләре

*Нәкышчеләр иңсаты үзе бер
могәҗиза!*

*Бик борын заманнарда ук осталар
агачтан эшләнгән вазаларга,
штукатулкаларга, йорт
әҗиһазларына һәм башка вак-төяк
әйберләргә бизәк төшергәннәр.*

Рельефлы һәм киртмәле бизәк

Геометрик бизәк

көйдереп

кисеп

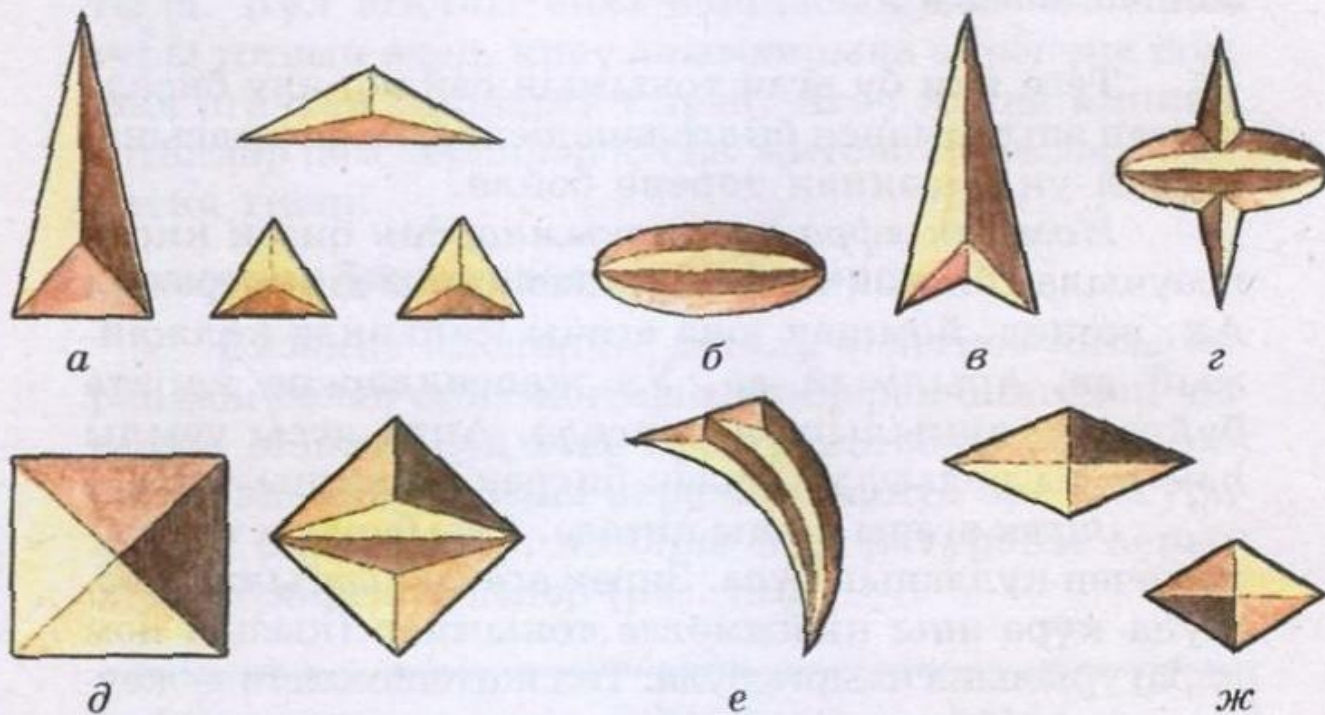
*Көйдереп һәм кисеп жәнлек
орнаменты төшерү*

Жиһазны кисеп бизәкләү

www.livemaster.ru/spartak56

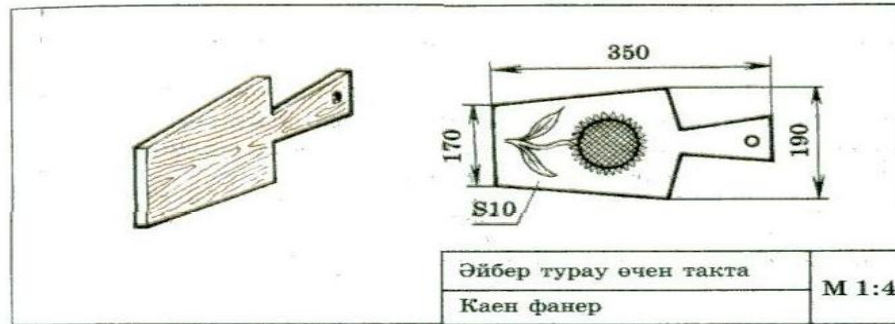

Рәс. 84. Геометрик бизәк элементлары: *а* — өчпочмаклар; *б* — күз; *в* — тешле өчпочмак; *г* — фонарьчык; *д* — дүрткырлыклар; *е* — нурлар; *ж* — ромблар

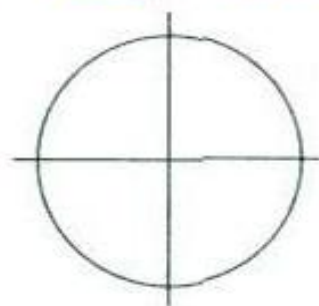
☺ *Көйдөрөп бизәкләү өчен яхшы материал – фанер, юкә һәм зелле агачлары.*

☺ *Кисеп бизәк төшергәндә теге яки бу агач токымын сайлап алу эшләнмәнең билгеләнешенә һәм формасына, шулай ук бизәк формасына бәйле. Бигрәктә юкә агачы яхшы дип күрелә.*

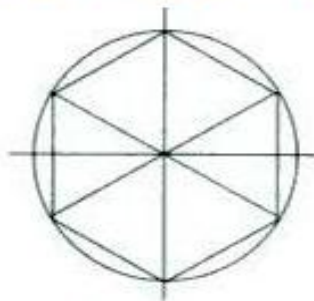
Технологик карта
 Әйбер турау өчен кухня тактасы эшләү

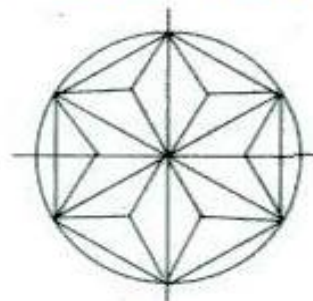
№	Операцияләрнең эзлеклеге	График сурәт	Кораллар һәм җайланмалар
1	Әзерләнгән 10—12 мм калыңлыктагы такта яисә фанердан сайлап алу, шаблон буенча әйбернең контурларын билгеләү		Шаблон, карандаш
2	Әйберне контурлары буенча кисеп чыгару		Кул пычкысы, столяр верстагы
3	Тишем урынын без белән билгеләү. Бораулап тишү		Без, борау, коловорот яки дрель
4	Әйберне шомарту, очлы кырыйларын һәм почмакларын игәүләп түгәрәкләү		Верстак, ышкы, игәү, шомарткыч кәгазь, тиски

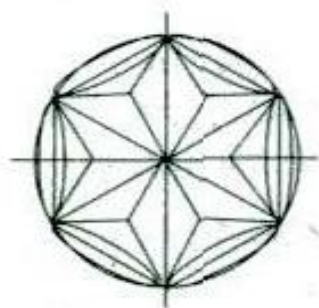
1

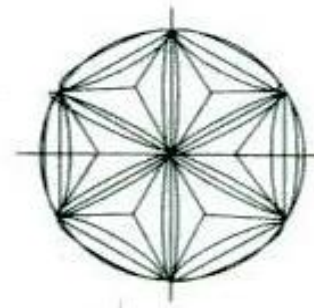
2

3

4

5

6

Рәс. 86. «Розетка» орнаментын башкару тәртибе

Өй эше

1. 5 сыйныф

- а.) рәсемне ясап бетерергә;*
- б.) 48 бит, 1-2 сораулар*

2. 6 сыйныф

- а.) өчпочмак уемтылара башкару өчен тактаның читләренә рәсеме ясарга (үрнәк 129 бит, 88 рәсем)*

Эшкә өндәү

*И сабыйлар! Эшләгез сез, иң мөкатдәс нәрсә – эш,
Эш агачы һәрвакытта бик юмарт китерер әсимеш.*

*Яшьлегендә күп тырышсаң, эшкә бирсәң чын күңел,
Каршыларсың картлыгыңны бик тыныч һәм бик әңиңел.*

Габдулла Тукай